

УДК 343.233

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.21.306198>

І. А. Вишневська,
аспірант кафедри кримінального
права Національного юридичного
університету імені Ярослава
Мудрого, науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
Львівського державного
університету внутрішніх справ

ВИКЛЮЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: МЕХАНІЗМ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Питання кримінально-правового регулювання правовідносин, основною метою якого є врегулювання правовідносин, що виникають між державою та особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, щодо покладення на неї кримінальної відповідальності або звільнення від такої відповідальності, неодноразово ставало предметом дослідження науковців у науці кримінального права. Водночас на випадки, коли правовідносини між державою і особою виникають внаслідок заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони діянням, що не є кримінальним правопорушенням, таке кримінально-правове регулювання не поширюється. У зв'язку з цим можливо виділити неklasичний тип кримінально-правового регулювання, одним з видів якого є врегулювання відносин, що виникають у випадках виключення кримінальної відповідальності.

У статті досліджено механізм такого регулювання та його елементи: юридична норма, юридичний факт, відповідні правовідносини (та їх зміст), а також акт реалізації прав та обов'язків суб'єктів таких правовідносин. Встановлено специфічні риси кримінально-правового регулювання правових відносин, що виникають у випадку виключення кримінальної відповідальності.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, кримінально-правове регулювання, виключення кримінальної відповідальності, обставини, що виключають кримінальну відповідальність.

Кримінальне право як система норм публічної галузі права регулює суспільні відносини, що виникають між державою та особами, які вчиняють кримінальні правопорушення. Втілення ж вимог відповідної кримінально-правової норми у реальному житті відбувається завдяки механізму кримінально-правового регулювання.

Його визначення, безумовно, не позбавлено дискусійності: одні науковці дотримуються інструментального розуміння такого механізму, як сукупності правових засобів¹, інші – більш широкого тлумачення, куди, окрім правових засобів, включають психологічну та соціальну складові². Проте найбільше прихильників отримало визначення механізму кримінально-правового регулювання як впорядкування кримінально-правових суспільних відносин за допомогою норм кримінального права та актів їх застосування³. Механізм кримінально-правового регулювання типових суспільних відносин між державою і особами, які вчинили кримінальне правопорушення, має чотири елемента, а саме: **1) кримінально-правова норма**, що складається з гіпотези, в якій передбачені ознаки вчиненого особою кримінального правопорушення, та диспозиції (санкції), яка містить у собі певний набір кримінально-правових засобів, які органи держави уповноважені застосувати до особи, яка вчинила передбачене КК кримінальне правопорушення; **2) юридичний факт** – вчинення особою кримінального правопорушення; **3) виникнення кримінального правовідношення** між державою та особою, яка його вчинила; **4) акти застосування кримінально-правової норми**: держава або застосовує до особи кримінальну відповідальність (обвинувальний вирок суду), або, навпаки, за наявності відповідних передумов та підстав звільняє особу від неї (ухвала суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності).

Кримінально-правові відносини у загальноприйнятому розумінні виникають з приводу одного об'єкту – кримінальної відповідальності. Наразі

---

¹ Митрофанов І. І. Механізм кримінально-правового регулювання : монографія. Кременчук : Видавець ПП Щербатих О. В., 2019. С. 324.

² Берзін П. С. Механізм кримінально-правового регулювання: загальнотеоретичні аспекти. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 1. С. 45-46.

³ Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія. Харків : Право, 2012. С. 96; Баулін Ю. В. Кримінально-правове регулювання: основні проблеми. Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 жовт. 2018 р., м. Харків). Харків, 2018. С. 26; Гуторова Н. О. Регулювання кримінально-правових відносин: поняття, мета, способи та їх ефективність. Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 жовт. 2018 р., м. Харків). Харків, 2018. С. 106–107.

в науці кримінального права спостерігається плюралізм підходів до визначення кримінальної відповідальності. Узагальнення позицій науковців щодо визначення поняття «кримінальна відповідальність» дало підстави Ю. А. Пономаренку виділити принаймні 7 груп наукових поглядів з цього питання⁴. Переконливою видається позиція, що кримінальна відповідальність – це обмеження державою реалізації прав і свобод особи, яка вчинила кримінальне правопорушення⁵.

Процесуальною формою реалізації кримінально-правових відносин, які виникають з приводу кримінальної відповідальності особи та відповідного обмеження у реалізації прав і свобод винної особи, є кримінально-процесуальні відносини, під якими розуміють врегульовані нормами кримінально-процесуального права відносини, що складаються між учасниками кримінального провадження, які наділені певними правами та обов'язками та які виникають, розвиваються і припиняються в межах такого провадження⁶. В межах кримінально-процесуальних відносин відбувається констатація державою факту відповідності вчиненого особою діяння ознакам певного кримінального правопорушення, що, своєю чергою, забезпечує виконання завдання кримінального провадження, передбаченого у ст. 2 КПК: «охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, забезпечення неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура».

---

⁴ Пономаренко Ю. А. Поняття кримінальної відповідальності. *Проблеми законності*. 2009. № 102. С. 139–141.

⁵ Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. С. 162.

⁶ Погорелький М. А. Кримінально-процесуальні відносини: структура та зміст : монографія. Харків : РВФ «Арсис» ЛТД. 2002. С. 27.

Водночас слід зазначити, що в КК України встановлюється не тільки кримінальна протиправність діянь та їх караність, а й врегульовано ряд інших питань, зокрема, чинність і дію закону про кримінальну відповідальність в часі та просторі, обставини, що виключають кримінальну відповідальність особи, інші заходи кримінально-правового характеру (примусове лікування, примусові заходи виховного характеру) тощо⁷. Наведене дозволяє зробити висновок про існування ще одного виду правового регулювання, яке можна назвати неklasичним кримінально-правовим регулюванням.

Одним з видів такого кримінально-правового врегулювання є відносини щодо виключення кримінальної відповідальності особи. У цьому випадку особа заподіює шкоду об'єкту кримінально-правової охорони діянням, яке не є кримінальним правопорушенням, у зв'язку з чим не виникають класичні кримінально-правові відносини. Предметом таких правовідносин виступає права і свободи людини, обмеження яких передбачено у статті Особливої частини за вчинення кримінального правопорушення, з яким лише формально збігається діяння особи. Механізм регулювання таких правових відносин складається з наступних елементів. Першим елементом механізму виступає **юридична норма**. Так, норми, що передбачають обставини, які виключають кримінальну відповідальність містяться у Розділі VIII Загальної частини «Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння», у ч. 2 ст. 11 (малозначність діяння), ч. 2 ст. 19 (неосудність), ст. 22 (вік, з якого настає кримінальна відповідальність), а також норми, що передбачають спеціальні види таких обставин в статтях Особливої частини КК України. Проте у випадку, коли мова йде про обставини, що виключають протиправність діяння (правомірні вчинки особи), слід зазначити, що такі обставини передбачені не лише положеннями КК України, а й іншими актами регуляторного законодавства (наприклад, актами, що закріплюють

---

⁷ Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи. Київ : Ваїте. С. 295–296.

суб'єктивне право особи, покладають на неї юридичний обов'язок або регулюють порядок здійснення владних повноважень).

Юридичним фактом є вчинення особою діяння, яке не є кримінальним правопорушенням. До таких діянь можна віднести: 1) правомірні діяння; 2) протиправні діяння, які не є суспільно небезпечними; 3) протиправні суспільно небезпечні діяння, які не містять складу певного кримінального правопорушення.

Юридичний зміст правовідносин, що виникають при виключенні кримінальної відповідальності особи, становлять взаємні права та обов'язки держави і особи, яка заподіяла шкоду об'єкту кримінально-правової охорони.

Правове регулювання правовідносин, що виникають у випадках виключення кримінальної відповідальності особи, обумовлює і особливості повноважень держави у цій сфері. Визначаючи ці повноваження, слід мати на увазі, що вони обмежуються принципом верховенства права, згідно з яким людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями й визначають зміст та спрямованість діяльності держави (ч. 2 ст. 3 Конституції України, ст. 8 КПК України), а органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19 Конституції України). Так, якщо у діянні особи встановлено одну з обставин, що виключає кримінальну відповідальність (наприклад, малозначність діяння або правомірне заподіяння шкоди у стані необхідної оборони тощо), то у держави виникає обов'язок констатувати відсутність підстави кримінальної відповідальності, передбаченої ч. 1 ст. 2 КК України, і безумовно не допустити покладення кримінальної відповідальності особи, тобто убезпечити її від обмеження прав і свобод, яке передбачає КК за вчинення того кримінального правопорушення, з яким лише ззовні збігається діяння цієї особи. Цей обов'язок можна назвати кореспондуючим від іншого, більш загального обов'язку держави із

забезпечення гарантій утвердження, забезпечення та недоторканості прав і свобод людини, передбаченого ст. 3 Конституції України. Своєю чергою, наявність обов'язку держави не застосовувати до особи потенційні обмеження у реалізації її прав і свобод породжує відповідне право особи, у діянні якої наявна підстава, що виключає кримінальну відповідальність, вимагати від держави виключити її кримінальну відповідальність за шкоду, заподіяну правоохоронюваним інтересам людини, суспільства або держави.

Таке волевиявлення держави знаходить своє вираження у відповідному **акті застосування юридичної норми**. Якщо у діянні особи, яка заподіяла шкоду об'єкту кримінально-правової охорони, було встановлено одну з підстав, що виключає її кримінальну відповідальність, то на органи правопорядку або органи судової влади покладається обов'язок закрити кримінальне провадження відповідно до вимог ч. 1 ст. 284 КПК України. Закривається кримінальне провадження шляхом винесення прокурором, дізнавачем або слідчим постанови про закриття кримінального провадження або виправдовувальним вироком суду. Виникає питання: якою є підстава закриття кримінального провадження в таких випадках: за відсутності події кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК) чи за відсутності у діянні особи складу кримінального правопорушення (п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК)? Їх розмежування є предметом дискусії серед фахівців у сфері кримінального процесу та викликає складнощі у розмежуванні на практиці.

Питання визначення обсягу поняття «подія кримінального правопорушення» неодноразово ставало предметом дослідження науковців. Так, про відсутність події кримінального правопорушення свідчить наступне: 1) кримінально караного діяння, щодо якого було розпочате провадження, не існувало в реальній дійсності; 2) сама подія мала місце, однак її не можна визнати кримінальним правопорушенням; 3) сама подія мала місце, проте не була кримінальним правопорушенням, оскільки пов'язана з діями

потерпілого, а не третіх осіб⁸. Водночас кримінально-правове трактування поняття «подія кримінального правопорушення» у своїх роботах наводять П. П. Андрушко та В. С. Дяков. Під подією кримінального правопорушення науковці розуміють вчинення особою діяння, яке містить у собі ознаки кримінального правопорушення⁹. Таким чином, відсутність хоча б однієї ознаки, а саме суспільної небезпечності, протиправності, винуватості особи або складу кримінального правопорушення у її діянні, вже дає підстави органам правопорядку констатувати відсутність події кримінального правопорушення. Водночас відсутність складу кримінального правопорушення законодавцем виведено за межі наведеної вище підстави та закріплено у п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК. Цією підставою повністю охоплюються випадки, коли у діянні особи відсутній принаймні один з елементів складу кримінального правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт чи суб'єктивна сторона.

На практиці доктринальні положення щодо наведених підстав закриття кримінального провадження не завжди повною мірою знаходять своє втілення. Аналіз судових вироків на предмет закриття кримінального провадження при заподіянні шкоди у стані необхідної оборони показав, що в цьому випадку судами кримінальне провадження закривається у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення, а не його події¹⁰.

З метою дослідження позицій щодо підстав закриття кримінального провадження у випадках виключення кримінальної відповідальності було проведено інтерв'ювання практичних працівників у сфері кримінальної

---

⁸ Шилова Д. В. Захист прав та законних інтересів учасників кримінального провадження при його закритті на стадії досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук. Харків. 2014. С. 84;

⁹ Андрушко П. П. Встановлення відсутності події кримінального правопорушення як підстава закриття кримінального провадження: окремі кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти застосування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2/2015. С. 120; Дяков В. С. Відсутність події кримінального правопорушення. *Митна справа*. 2015. № 2(98). Ч. 2. Кн. 1. С. 211–212.

¹⁰ Постанова Верховного Суду у справі № 342/538/14-к від 26 квітня 2018 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73758539?fbclid=IwAR2PjAjXOAFQzbGRGvWv4n22vdvRFq3rDgQOalkyuv4fUx7fWSOACbtuFp0>; Постанова Верховного Суду у справі № 310/9058/17 від 15 грудня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93749916>; Вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя у справі № 333/3392/18 від 20 вересня 2021 року. URL: <https://opendatabot.ua/court/99733262-11839dfa9abc3ed54737ac632aca268c>.

юстиції, а саме суддів (Верховного Суду – Н. О. Антонюк, Н. О. Марчук та Вищого антикорупційного суду – М. В. Галабала), працівників Національної поліції (полковник поліції Р. І. Благута, підполковник поліції Р. М. Шехавцов та капітан поліції А. В. Гутник); працівників прокуратури (Я. М. Тализіна та К. Ю. Скрипник) та адвокатів (І. В. Гловюк та Д. Л. Аббасова), а також анкетування 20 працівників прокуратури та Національної поліції.

Результати опитування та інтерв'ювання		
Вид діяння особи, яким заподіяно шкоду об'єкту кримінально-правової охорони	Підстава закриття кримінального провадження	
	у зв'язку з відсутністю події кримінального правопорушення	у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення
Правомірне діяння	28% 8	72% 22
Малозначне діяння	52% 16	48% 14
Діяння, в якому відсутній хоча б один елемент складу кримінального правопорушення	0%	100% 30

Наведені у таблиці результати свідчать про те, що у випадку заподіяння шкоди правомірним діянням більшість практиків схильна до того, що кримінальне провадження має бути закрите у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення, а у випадку малозначності діяння – у зв'язку з відсутністю події кримінального правопорушення. Одностайність підходу до закриття кримінального провадження у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення у випадку, коли у діянні відсутній хоча б один елемент такого складу.

Водночас дослідження правової природи обставин, що виключають кримінальну відповідальність, дозволяє сформулювати позицію, відповідно

до якої у випадку відсутності суспільної небезпечності діяння або відсутності його протиправності кримінальне провадження має закриватись за такою підставою як відсутність події кримінального правопорушення, адже мова йде лише про формальну відповідність вчиненого діяння особи складу кримінального правопорушення, а не про відсутність одного з елементів. Наприклад, в діяння особи відсутня суспільно небезпечність (малозначність) чи наявна обставина, що виключає протиправність діяння (наприклад, необхідна оборона або належне виконання професійного обов'язку). Водночас у випадках вчинення діяння неосудною особою, відсутності причинного зв'язку між діянням та наслідком або за відсутності належної форми вини тощо кримінальне провадження закривається за відсутністю складу кримінального правопорушення.

Наведене вище дозволяє констатувати, специфіку кримінально-правового регулювання правових відносин, що виникають у випадку виключення кримінальної відповідальності, в порівнянні з класичним кримінально-правовим регулюванням: 1) такі правовідносини виникають у зв'язку з заподіянням шкоди об'єкту кримінально-правової охорони діянням, яке не є кримінальним правопорушенням; 2) норми, що регулюють виключення кримінальної відповідальності, містяться як в тексті КК України, так і в інших актах регуляторного законодавства; 3) повноваження держави полягає у безумовному недопущенні кримінальної відповідальності особи, натомість особа має право вимагати від держави виключити її кримінальну відповідальність; 4) актом застосування норми є постанова про закриття кримінального провадження або виправдувальний вирок суду у зв'язку з відсутністю події кримінального правопорушення (малозначність або правомірність діяння) чи відсутності складу кримінального правопорушення (відсутність будь-якого елементу складу кримінального правопорушення у вчиненому особою діянні).

Список використаних джерел

1. Андрушко П. П. Встановлення відсутності події кримінального правопорушення як підстава закриття кримінального провадження: окремі кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти застосування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2/2015. С. 114–122.
2. Баулін Ю. В. Кримінально-правове регулювання: основні проблеми. *Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 жовт. 2018 р., м. Харків). Харків, 2018. С. 23–28.
3. Берзін П. С. Механізм кримінально-правового регулювання: загальнотеоретичні аспекти. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 1. С. 41–66.
4. Вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя у справі № 333/3392/18 від 20 вересня 2021 року. URL: <https://opendatabot.ua/court/99733262-11839dfa9abc3ed54737ac632aca268c> (дата звернення 15.05.2024).
5. Гуторова Н. О. Регулювання кримінально-правових відносин: поняття, мета, способи та їх ефективність. *Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 жовт. 2018 р., м. Харків). Харків, 2018. С. 106–110.
6. Дяков В. С. Відсутність події кримінального правопорушення. *Митна справа*. 2015. № 2(98). Ч. 2. Кн. 1. С. 209–213.
7. Митрофанов І. І. Механізм кримінально-правового регулювання : монографія. Кременчук: Видавець ПП Щербатих О. В., 2019. 480 с.
8. Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія. Харків : Право, 2012. 272 с.
9. Погорецький М. А. Кримінально-процесуальні відносини: структура та зміст : монографія. Харків : РВФ «Арсіс» ЛТД. 2002. 161 с.
10. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.
11. Пономаренко Ю. А. Поняття кримінальної відповідальності. *Проблеми законності*. 2009. № 102. С. 138–148.
12. Постанова Верховного Суду у справі № 310/9058/17 від 15 грудня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93749916> (дата звернення 15.05.2024).
13. Постанова Верховного Суду у справі № 342/538/14-к від 26 квітня 2018 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73758539?fbclid=IwAR2PjAjXOAFQzbGRGvWv4n22vdvRFq3rDgQOalkyuv4fUx7fWSOACbtuFp0> (дата звернення 15.05.2024).
14. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи. Київ : Ваїте. 2015, 688 с.

15. Шилова Д. В. Захист прав та законних інтересів учасників кримінального провадження при його закритті на стадії досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 228 с.

REFERENCES

1. Andrushko, P. (2015). Vstanovlennia vidsutnosti podii kryminalnoho pravoporushennia yak pidstava zakryttia kryminalnoho provadzhennia: okremi kryminalno-pravovi ta kryminalno-protseusualni aspekty zastosuvannia. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, 2, 114–122 [in Ukrainian].
2. Baulin, Yu. (2018). Kryminalno-pravove rehuliuвання: osnovni problemy. *Kryminalno-pravove rehuliuвання ta zabezpechennia yoho efektyvnosti: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (18–19 zhovt. 2018 r., m. Kharkiv)*. Kharkiv, 23–28 [in Ukrainian].
3. Berzin, P. (2014). Mekhanizm kryminalno-pravovoho rehuliuвання: zahalnoteoretychni aspekty. *Pravo i hromadianske suspilstvo*, 1, 41–66 [in Ukrainian].
4. Vyrok Komunarskoho raionnoho sudu m. Zaporizhzhia u spravi № 333/3392/18 vid 20 veresnia 2021 roku. URL: <https://opendatabot.ua/court/99733262-11839dfa9abc3ed54737ac632aca268c> [in Ukrainian].
5. Hutorova, N. (2018). Rehuliuвання kryminalno-pravovykh vidnosyn: poniattia, meta, sposoby ta yikh efektyvnist. *Kryminalno-pravove rehuliuвання ta zabezpechennia yoho efektyvnosti: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (18–19 zhovt. 2018 r., m. Kharkiv)*. Kharkiv, 106–110 [in Ukrainian].
6. Diakov, V. (2015). Vidsutnist podii kryminalnoho pravoporushennia. *Mytna sprava*, 2(98). Ch. 2. Kn. 1, 209–213 [in Ukrainian].
7. Mytrofanov, I. (2019). Mekhanizm kryminalno-pravovoho rehuliuвання. Kremenchuk: Vydavets PP Shcherbatykh O. V. [in Ukrainian].
8. Naden, O. (2012). Teoretychni osnovy kryminalno-pravovoho rehuliuвання v Ukraini. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
9. Pohoretskyi, M. (2002). Kryminalno-protseusualni vidnosyny: struktura ta zmist. Kharkiv: RVF «Arsis» LTD [in Ukrainian].
10. Ponomarenko, Yu. (2020). Zahalna teoriia vyznachennia karanosti kryminalnykh pravoporushen. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
11. Ponomarenko, Yu. (2009). Poniattia kryminalnoi vidpovidalnosti. *Problemy zakonnosti*, 102, 138–148 [in Ukrainian].
12. Postanova Verkhovnoho Sudu u spravi № 310/9058/17 vid 15 hrudnia 2020 roku. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93749916> [in Ukrainian].
13. Postanova Verkhovnoho Sudu u spravi № 342/538/14-k vid 26 kvitnia 2018 roku. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73758539?fbclid=IwAR2PjAjXOAFQzbGRGvWv4n22vdvRFq3rDgQOalkyuv4fUx7fWSOACbtuFp0> [in Ukrainian].

14. Suchasna kryminalno-pravova systema v Ukraini: realii ta perspektyvy. (2015). Kyiv: Vaite [in Ukrainian].

15. Shylova, D. (2014). Zakhyst prav ta zakonnykh interesiv uchasnykiv kryminalnoho provadzhennia pry yoho zakrytti na stadii dosudovoho rozsliduvannia. *PhD thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

Vyshnevskaya I. Exclusion of criminal liability: the mechanism of criminal law regulation

The issue of criminal law regulation of legal relations, the main purpose of which is to regulate the legal relations arising between the State and a person who has committed a criminal offence, with regard to imposing criminal liability or exemption from such liability, has been repeatedly studied by scholars in the science of criminal law. At the same time, such criminal law regulation does not apply to cases where legal relations between the State and a person arise as a result of causing damage to the object of criminal law protection by an act which is not a criminal offence. In this regard, it is possible to distinguish a non-classical type of criminal law regulation, one of the types of which is the regulation of relations arising in cases of exclusion of criminal liability.

The article examines the mechanism of such regulation and its elements: a legal provision (provisions contained both in the Criminal Code of Ukraine and in other regulatory legislation), a legal fact (commission by a person of an act which is not a criminal offence), relevant legal relations (and their content), and an act of exercising the rights and obligations of the subjects of such legal relations (a resolution to close criminal proceedings or an acquittal). The author identifies the specific features of criminal law regulation of legal relations arising in case of exclusion of criminal liability.

In addition, the article uses the results of interviews and surveys of 30 respondents who are current criminal justice practitioners, namely, judges, prosecutors, officers of the National Police of Ukraine and attorneys-at-law. The survey and interviews were conducted to investigate the opinions on the grounds for closing criminal proceedings in cases of exclusion of criminal liability: 1) closure of criminal proceedings due to the absence of a criminal offence; 2) closure of criminal proceedings due to the absence of a criminal offence.

Key words: *criminal liability, criminal law regulation, exclusion of criminal liability, circumstances excluding criminal liability.*